

at kritisere og opponere imod, fordi de f. Eks. paa det militære Omraade gjorde det, som de i saa mange Aar sammen med os havde bebrejdet Højre. Det faldt os slet ikke saa let, og der var mange i vort Parti, som havde stor ... (Munterhed) ... Ja, de Herrer tage maaske Politik som en ret morsom Sag; men der var virkelig mange i vort Parti, som fra deres Ungdomsdage havde staaet sammen med Venstre, og De maa tro, at det faldt slet ikke disse Mænd saa let at vende sig i skarp Opposition mod Venstre, da det kom til Magten, De kunne tro, det gjorde dem ondt, at de skulde gøre det, men der var intet andet at gøre. Vi nærrede alle alligevel et Haab om, at her, hvor det gjaldt selve Kærnen, Grundprincippet, den almindelige Valgret, kunde der alligevel komme en Situation, hvor det vilde forme sig saaledes, at vi kunde komme til at gaa sammen endnu en Gang, mod Landstinget, mod Højre, mod den almindelige Valgrets Fjender. Det er nu forspildt, den Situation er ødelagt. Det er det, vi bebrejde Reformpartiet og dets Ordfører, at de gennem dette Forligstilbud have ødelagt denne Situation, som her forelaa. Indtil dette Forligstilbud blev offentliggjort, var det stadig Højre og de frikonservative, der glede. Havde Demokratiet staaet fast, havde Sejren været sikker. Nu er det Venstrereformpartiet, der er begyndt at glide, og nu have de andre faaet ganske anderledes Medbestemmelsesret om, hvorledes Forliget skal komme til at se ud.

Jeg udtalte i Efteraaaret under Tolddebatten, at jeg stoledes paa Højres Dumhed. Jeg tænkte, at den alligevel skulde blive det sidste Middel til at redde Situationen for Demokratiet, og havde det gamle Højre maattet raade, kunde jeg sikkert med Tryghed have gaaet ud fra, at det var sket. Men Højre er jo gaaet i Stykker og har faaet en ny Fløj, de frikonservative, og de ere alligevel snedigere end det gamle Højre. De frikonservative, Godsejerne, have saa ofte før i dansk Politik lokket Bønderne til at forlade Demokratiets Sag. De vare fremme i 1866, de vare fremme i 1894, og de ere atter fremme i denne Rigsdagssamling. De frikonservative kunne i Øjeblikket gnide sig i Hænderne og le ad Reformpartiets Dumhed. Nu sidder Reformpartiet der! Nu er Tilbudet gjort, nu slipper det rimeligvis aldrig bort fra dette Tilbud. De kunne tage det tilbage her, De kunne sige, De ville tage Kampen op paa de rene Principper — det bliver meget vanskeligt, jeg synes næsten umuligt nogen Sinde, saa længe De er ved Magten,

at faa en Valgreform, der ligger til venstre for det Tilbud, der her er gjort. Jeg kan egentlig kun tænke mig én Mulighed herfor, nemlig den, at Døden, som hidtil har været Reaktionen her i Landet en god allieret — det har den været ved mange Lejligheder, det har den ogsaa været i Vinter — endelig en Gang kunde blive Frisindets og Demokratiets Forbundsfælle. Hvis Døden i Løbet af Sommeren bortrev 5 kongevalgte, hvis vi altsaa traadte sammen til Efteraaaret med et Landsting, i hvilket Reformpartiet og Socialdemokraterne sade som Flertal — ja, da var der vel en sidste Mulighed for, at Regeringsforslaget uforandret og uforfalsket kunde blive gennemført — thi jeg kan dog ikke godt tænke mig Muligheden af, at man saa fra Regeringens Side vilde sige: Det er Forligstilbudet, der gælder, og ikke det oprindelige, uforfalskede Regeringsforslag, da var der en sidste Mulighed for at faa dette gennemført. Men det kan jo være, det er derfor, Forligstilbudet er kommet, netop fordi man ser, at den Tid rykker nær, da det regerende Venstre ogsaa faar Flertal i Landstinget, og at man af Hensyn hertil skynder sig at gøre Indrømmelser i Tide, inden det bliver for sent, saa man ikke er i Stand til at gøre dem. Det er muligt, at det forholder sig saaledes. Ellers kan jeg vanskeligt tænke mig en Situation, hvori det oprindelige, uforfalskede Regeringsforslag kan gennemføres. Nu er Flertallet rykket saa langt til højre derfor — til venstre derfor kommer det neppe nogen Sinde mere.

Den Gang Forfatningsforandringen blev vedtagen i 1866, overværedes Forhandlingen af en gammel Bonde fra Langeland, som havde stemt paa I. A. Hansen. Han rejste hjem og sagde til sin Søn: „De snød os, Lars!“ Det er Rasmus Claussen, den afdøde Folketingsmand for Maribo Amt, der har fortalt Historien, som han havde fra sit Barndomshjem. Den gjorde stærkt Indtryk paa mig, og jeg er ved adskillige politiske Situationer kommen til at huske paa den. „De snød os, Lars“, sagde den gamle Bonde fra Langeland, „men pas paa, de kommer igen, Godsejerne!“ Og de kom igen i 1894, og de ere komne igen nu, og de have, ved at stille sig forligsvenlige, fordragelige, imødekommende, formaaet at faa Reformpartiet, Demokratiets Repræsentanter, til at tabe Fodfæstet. Nu kunne de frikonservative trække sig tilbage og sige: Endnu kun et lille Spring over den sidste Barriere, nu have I sat over Hovedforhindringen for Forliget, nu er der